

ATATÜRK VE TARİH*

Prof. Dr. BEKİR SITKI BAYKAL

Boydan boya izlenecek olursa Atatürk'ün hayatında *Tarih*'in son derece önemli bir yer tuttuğu görülür. Türk toplumunun yapısında onun uyguladığı devrimlerde de *Tarih* müstesna bir rol oynamıştır. Ayrıca O, tarih olaylarının araştırılmasında, incelenmesi ve değerlendirilmesinde, felsefi anlamda tarih açısından dünya görüşünde ve bunun gerçek hayatta değerlendirilmesinde getirdiği yeniliklerle, tarih biliminin kendisinde de bir devrim yapmıştır.

Bu devrimin yaşatılması, daima daha ileri götürülmesi için kurmuş olduğu TÜRK TARİH KURUMU'nun kırkıncı yıl dönümünü kutladığımız şu ânın bahsettiği fırsatı mutlu bir ergi sayarak, huzurunuzda, ölümsüz Atatürk'ün bu cephesi üzerinde durmayı zevkli olduğu kadar şerefli bir ödev saydığımı arz ile asıl konuya geçiyorum.

İlkçağlardan bu yana, tâ zamanımıza kadar, milletlerinin kaderine yön vermiş olan büyük devlet adamlarından hemen hepsinin *Tarih* ile yakından ilgilendikleri görülmektedir. Hiç şüphe yok ki, bunlar kendi meslekleri için *Tarih*'ten ders almayı, davranışlarında *Tarih*'ten faydalanmayı ön plânda tutmuş olmalıdırlar. Her halde, *Tarih*'i ve ondan ders almasını bilmeden başarılı bir devlet adamı olmanın, başka bir deyişle *Tarih* bilmeden tarih yapmanın imkânsızlığına inanmaktadırlar. Ayrıca, bunlar arasında, daha da ileri giderek, doğrudan doğruya tarihsel eserler yazmış olanlar da nadir değildir. Örneğin, eski Roma'nın ünlü başbuğu ve devlet adamı Julius Caesar ve Prusya kralı Büyük Friedrich, zamanlarının, dolayısıyla kendi yaptıkları işlerin tarihini kaleme almışlardır. Amaçları, zamanlarında vuku'bulan olayları gelecek kuşaklara en doğru bir şekilde yansıtmak, olup bitenlerin içyüzünü bütün çıplaklığı ile açıklamak, bir bakıma da yaptıklarının hesabını vermektir.

İlk bakışta Atatürk'ü de bu gibiler arasında saymak gerekir. Anca O, tarih bilgisi, bunu sanatında büyük bir ustalıkla kullanması

* Türk Tarih Kurumunun 40. kuruluş yıldönümü töreninde yapılan konuşma.

ve tarih yazıcılığı ötesinde belli bir tarih görüşüne de sahip bulunması, bu açıdan kendi zamanını aşan geniş devirleri ve genel olarak insanlık tarihinin sorunlarını ele alması gibi özellikleri ile, hepsinin üstüne çıkmaktadır.

Atatürk'te *Tarih*'le ilginin daha okul sıralarında iken başladığını ve o zamandan beri daima *Tarih* ile meşgul olduğunu kendi ağzından öğreniyoruz : 1923 Eylülünde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörler Kurulu, o zamanki adı ile "İstanbul Darülfünunu Edebiyat Medresesi Meclis-i Müderrisini", Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi ve Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Fahrî Edebiyat Profesörlüğü ünvanını tevcih etmeğe karar vererek, bir telgrafla, bunu lütfen kabul buyurmasını rica ediyor. Telgrafa verdiği cevapta Gazi, "Türk harsının (kültürünün) mihrakı olan bu Fakültenin millî istiklâlimizi ilim sahasında ikmâl" edeceğinden emin bulunduğunu belirtmekte ve profesörleri arasında yer almaktan iftihar duyacağını ifade etmektedir.

Burada Atatürk'ün ilerisi için tasarladığı devrim plânları bakımından önemli olan bir noktaya dikkati çekmeden geçmeyelim : Cevap telgrafında Gazi, "medrese" ve "müderris" sözcükleri yerine "fakülte" ve profesör" deyimlerini kullanmakta ve böylece sırası geldiği zaman bu yüksek öğrenim kurulunda yapılmasını zorunlu bulduğu devrime, daha o zaman işaret etmiş bulunmaktadır.

Olumlu cevabından bir süre sonra Fahrî Profesörlük beratını sunmak üzere Ankara'ya gelen heyete de Gazi, aynı heyette bulunan Kurumumuzun eski başkanlarından rahmetli Şemsettin Günaltay'ın ifadesine göre, "mektep sıralarından beri çok sevdiği *Tarih* ile daima meşgul olduğunu, bu itibarla Fahrî Müderrisliğin edebiyattan ziyade *Tarih*'e ait olmasının daha münasip olacağını" söylemiştir.

Görülüyor ki, Mustafa Kemal öğrencilik çağından beri *Tarih*'e özel bir ilgi duymuş ve daima *Tarih* ile meşgul olmuştur. Ancak, burada bir nokta üzerinde önemle durmak gerekir : Onda, *Tarih* ile uğraşanların birçoğundan farklı olarak, bu sayede edindiği bilgiler, sırf bir kafa yükü, malûmat hamulesi olarak kalmış değildir : O, öğrendiklerini kendine özgü bir tarzda olmak üzere, dimağında ve ruhunda yoğurarak, hayat için değer kazandırarak birtakım sonuçlara erişmiştir. İşte onun *Tarih*'ten çıkardığı bu sonuçlardır ki, hayatı boyunca bütün davranışlarında kendisine yol gösteren mürşit, başarılarında başlıca etken olmuştur.

Daha millî mücadeleye atılırken Mustafa Kemal'in, kuvvetli bir tarih bilincinin etkisi altında bulunduğunu görmekteyiz. Şöyle ki :

Doğu ulusları ile Batı uluslarının karşılıklı olarak birbirleri üzerine saldırıları, tarihin sık sık şahit olduğu Doğudan Batıya ve Batıdan doğuya dalga dalga insan akınları, dünya tarihinin belli başlı bir safhasını teşkil etmektedir. Doğu uluslarının en güçlüsü olduğu bilinen Türkler de, İslâmdan önce ve İslâmdan sonra, aynı surette dalgalanmalarla Batıya doğru akarak Avrupa içerlerine kadar ilerlemişlerdir. Öte yandan Araplar da güneyden İspanya'ya geçmişler ve Fransa'ya kadar uzanmışlardır. Fakat her taarruza karşı mukabil bir taarruz, daima kendini gösteren bir kanun hükmündedir. Karşı taarruzu önleyecek etkili tedbirler alınmazsa sonu perişanlık olur. Nitekim Batı uluslarının Endülüs'te başlayan karşı taarruzları, Kuzey-Afrika'da da devam ederek, Araplar için millî bir felâket şeklini almıştır ki, günümüzde bu felâketi bütün acı görüntüleri ile yaşamaktayız.

Türlere gelince : Selçukluların yıkıntıları üzerinde kurulmuş olan Osmanlı Devleti'nin hükümdarları, Doğu-Roma'yı düşürdükten sonra, Batı-Roma'yı da ele geçirmek teşebbüslerinde bulunmuşlardır. Bu hamlelerin son hedefi *Kızılelma*dır; bu bütün Hıristiyan dünyasına boyun eğdirmek anlamına gelir. Osmanlı hükümdarları içinde İslâm âlemini tümü ile bir elde toplamak emelini güdenler de olmuştur. Suriye, Mısır, Arabistan ve Irak bu amaçla fethedilmiştir. Fakat Batıların sürekli saldırıları, İslâm ulusların memnunsuzluğu ve nihayet cihangirâne emellerin aynı sınırlar içine topladığı çeşitli milliyetler arasındaki bünye ayrılıkları, en sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nu da tarihin sinesine gömmüştür.

İşte, dünya tarihinin akışından bu sonucu çıkaran Mustafa Kemal, şimdi ne yapılması gerektiğini yine tarihten çıkarıyor :

Büyük ve haysiyetli bir millet olan Türklerin tarihi insanlık kadar eskidir. Osmanlılar ve Selçuklulardan önce de Türkler, dünyanın dört bucağında devletler, imparatorluklar vücuda getirmişlerdir. Nerede bir Türk devleti batmış ise, bunun yıkıntıları üzerinde daima yeni yeni devletler kurmuşlardır. Şimdi de böyle bir tarihî an gelmiş çatmıştır. Osmanlı devleti çökmüştür, fakat tarihî zincir kopmayacaktır. Koşullar ne olursa olsun, yeni bir devlet kurmak gücü, ünlü İtalyan düşünürü Machiavelli'nin daha XVI ıncı yüzyıl başlarında

imrenerek Türklerde bulduğu o sihirli kuvvet, kendi deyimi ile *virtü*, tarihte her zaman kendini gösterdiği gibi, şimdi de Türk milletinde vardır. O halde bunu değerlendirmenin, gerçeğe dökmenin tam zamanıdır :

İşte bu bilinç ile Mustafa Kemal Millî Mücadeleye atılmaktadır. Bağımsızlık savaşının ilk günlerinden beri her fırsatta arkadaşlarına, halk topluluklarına, Meclis üyelerine, hattâ yabancılara seslenirken, daima tarihten örnekler vermiştir. Tarihî gerçeklerdir ki onun en heyecanlı hitabelerinin ilham kaynağını teşkil etmiştir.

“Bugünkü intibahımızı düne, maziye medyunuz” sözü onundur. Bununla tarihî temelin önemini ne kadar veciz bir şekilde ifade etmektedir! Devrimlerini yaparken de O, en nazik anlarda tarih bilgisini en etkili bir silâh olarak kullanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde hılâfet ile saltanatın birbirinden ayrılması ve saltanatın kaldırılması üzerinde yapılan tartışmalarda bu tür davranışlarının tipik bir örneği görülmektedir. Mesele, gerçekte var olan bir durumun hukuken de ifade ve ilân edilmesinden ibaretti. Yani, egemenliğin kayıtsız ve şartsız Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne geçtiği, bunun bir sonucu olarak da saltanatın artık mevcut olmadığı açıkça söylenecek ve dünyaya bildirilecekti. Ancak, yüzyıllardan beri kökleşmiş bulunan saltanat gibi bir müessesenin kaldırılması konusu, Büyük Millet Meclisi’nde derin görüş ayrılıklarına yol açmıştı. İşte Gazi, böyle çetin bir sorunun çözümlenmesinde Meclis üyelerini ilmî delillerle ikna etmek gereğini duyunca, yine tarih bilgisine sarılmıştır. Tartışmaların en hararetili bir ânında söz alarak, İslâm tarihindeki engin ve derin bilgisi ile, saltanat ve hılâfetin mahiyetlerini, tarih boyunca fonksiyonlarını, halife ve sultan sıfatıyla Osmanlı padişahlarının son günlere kadar davranışlarını son derece ikna edici delillerle ve misallerle anlatmış, Meclis üyesi din bilginlerine, İslâmlık sizin sandığınız gibi değil, benim sizlere anlattığım gibidir diyebilmiştir. Bu gerçekten muhteşem sahne ile o, sonunda saltanatın artık Türk Milleti’nin kendisine intikal etmiş bulunduğunu bilimsel delilleri ile kabul ettirmeğe muvaffak olmuştur.

Devrimlerini yaparken Gazi, gayet iyi bildiği Osmanlı tarihinden de büyük bir ustalıkla faydalanmıştır. Yıkılan Osmanlı İmparatorluğu’nun yerine kurulmuş devletlerden biri olarak Türkiye Cumhuriyeti, bütün örgütleri, kurulları, maddî ve manevî hayatı, iç ve dış

siyaseti ile zamanın istek ve ihtiyaçlarına uymak zorunda idi. Dünya milletleri içinde şerefli bir yer alabilmek için Türkler de çağdaş ulusların uygarlık düzeyine eriştirilmeli idi. Bunun için Osmanlı devrinden kalma köhne müessese ve zihniyetlerin silinmesi ve yerlerine yenilerinin konulması zorunlu bulunuyordu. Bu yolda atacağı adımlarda Gazi, son derece ihtiyatlı davranmıştır. Çünkü O biliyordu ki “*Tarih ihtiyatsızlar için merhametsizdir*”. Aynen naklettiğim bu sözü Atatürk, vaktiyle okuduğu ve bugün Anıtkabir Müzesi’nde teşhir edilmekte olan geniş bir İslâm Tarihi’nde kırmızı kalemle altını çizerek “mühim” diye işaretlemiştir. Evet, tarih ihtiyatsızlar için merhametsiz olduğu içindir ki O, kaldıracağı her müessesenin kuruluşunu ve zaman içindeki gelişmesini inceden inceye etüt etmiştir. Artık ömrünü tamamlamış olduğu bugünkü hayat için değeri kalmadığı kanısına vardıktan ve böyle olduğunu bütün delilleri ile herkese anlattıktan sonradır ki O, harekete geçmektedir. Yerine koyduğu yeni müesseselerde ise kaldırılanların fena taraflarından büyük bir titizlikle kaçınmıştır. Öte yandan, Osmanlı tarihinde bulduğu yüksek değerleri belirtmeğe önem vermiştir. Bunu yapmakla yeni kuşakların millî duygularını kamçulamış, gençliği parlak bir geleceğe hazırlamak için ataların başarılarından, bir kuvvet kaynağı olarak faydalanmak yoluna gitmiştir.

Kurtarıcı ve kurucu Atatürk’te kuvvetli bir milliyetçilik bilincini yaratan etkenlerin başında yine Türk tarihi ve bunun enginliği gelir. Gerçekte O, unutulmuş bir âlemin kâşifi olmuştur. Şöyle ki : Türk Milleti’nin tarihi unutulmuştu; yaşamakta olduğumuz yüzyılın başlarına kadar, dünyada eşi görülmemiş bir hale düşmüş, türlü tahrif ve inkârlarla nerdeyse büsbütün silinip gitmişti. İslâm dünyası içine girdikten sonra Türk Milleti’nin varlığı, asırlarca bayraktarlığını yaptığı İslâm âleminin içinde erimiş, kendi benliğini yitirmişti. Yaratığı medeniyet eserleri, esas itibariyle Arap, Fars ve Bizans’a mal ediliyor, bunlarda kendisine en ufak bir pay bile ayrılmıyordu. Hattâ Türk’ün kendisi de benliğini unutmuş gitmişti. Türk sözünü “kaba, avam” anlamında kullanıyordu. Böylece akıl ermez bir aşağılık duygusuna saplanmıştı. Son yıllara kadar millî bir tarih bilincine sahip değildi. Osmanlılarda tarihçilik, Tanzimat devrine kadar *Ümmet Tarihi* anlayışına dayanıyordu. Buna göre Türklerin tarihi İslâm milletlerin tarihinden ayrılmıyor, onunla bir tutuluyor, fakat değil İslâmdan önce, daha sonraki devirlerde de uygarlık alanındaki başa-

rılarına, hattâ İslâmlığa yaptığı somut hizmetlere bile hiçbir yer verilmiyordu. Ne yapılmışsa İslâmlık adına yapılmış, İslâmlığın içinde erimiş gitmişti. Arada bir, millî diyebileceğimiz bir tarih görüşü ile ortaya çıkmış olan İbn Kemâl gibi çok seyrek Osmanlı tarihçileri de seslerini duyuramamışlardı; eserleri, kitaplıkların tozları arasında unutulmuş gitmişti. Bu hâl Tanzimat'a kadar devam etti.

Tanzimattan sonra Osmanlı tarih yazıcılığında durum biraz değişti. Ancak bu değişme yine de millî bir tarih yazıcılığı getirmedii. Tanzimat ilân edilip müslüman olmayan unsurlara da eşit haklar tanınınca, bir *devlet tarihi* anlayışı gelişti. Bu anlayış, Türk tarihinin başlangıcını Osmanlı tarihinde görüyor, Osmanlı İmparatorluğu'nu oluşturan etnik unsurlar arasında ortak değerler arıyor, böylece bir *Osmanlılık bilinci* yaratıp çeşitli unsurları birbiriyle kaynaştırmak ve devleti ayakta tutmak amacını güdüyordu. İslâm tarihine paralel olarak yürütölen bu *devlet tarihçiliği* içinde, tabii olarak, Osmanlılardan önceki Türk tarihinden hiç bahsedilmiyordu. Meşrutiyet devrinin tarih yazıcılığı da aynı yolu izledi. Fakat ne Tanzimat ne de Meşrutiyet devrinin bu türlü çabaları, beklenen sonuçları veremedi. Bir Osmanlı toplumu vücuda getirmek umudu gerçekleşemedi. Sonuç, umulanın tam tersi oldu. 19 uncu yüzyılın milliyet akımlarına kapılan çeşitli unsurlar, kendi millî benliklerini bulmak yoluna koyuldular ve Osmanlı toprakları üzerinde yeni yeni bağımsız devletler ortaya çıktı. Bunun üzerinedir ki, kimi Türk aydınları, *millî tarih* anlayışını benimseyerek, Türklerin Osmanlı ve İslâm tarihlerindeki rollerini hakkıyla belirtmek, bunun ötesinde de İslâmdan önceki Türk tarihini araştırmak zorunluğunu duydular. Fakat bunlar anakaynaklara inip incelemelerini yapabilecek formasyondan yoksun idiler. Bu yüzden, Batılı bilginlerin Türk tarihi üzerindeki araştırmalarından aktarmalar yapmakla yetinmek zorunda kalıyorlardı. Bu yoldan derledikleri bilgileri, çok kez peşin yargılara dayanan kanı ve sonuçları okurlarına aktarmanın ilerisine gidemediler.

Osy ki Batı'da Türkler hakkında beslenen kanaat son derece menfi idi : Yüzyıllardan beri İslâmın dinamizmasını temsil eden Türk, saldırgan İslâmîhk ile bir tutulmuş, buna karşı kendini savunmağa çalışan hıristiyan âlemi içinde geniş halk kitleleri, baştan başa kin ve gazez dolu telkinlerle beslenmişti. Din gayreti ve bunun ardında gizlenen siyasal amaçlarla yapılan propagandalar uğruna en çirkin iftirâlardan, en haksız, en ağır ithamlardan sakınılmamıştı. On-

lara göre Türk, hıristiyan milletlere zorla boyunduruk geçirmiş, her türlü medenî vasıf ve kabiliyetten yoksun, aşağı sınıftan bir insandır; atının ayak bastığı yerde ot bitmez; uygarlık düşmanı, kötülük kaynağıdır ve medenî milletler arasında onun yeri yoktur. Ünlü İngiliz devlet adamı Gladstone, “dünya yüzünden Türklerin kötülüklerini kaldırmamanın bir tek çaresi vardır ki, o da dünya yüzünden kendi vücutlarının kaldırılmasıdır” demekten kendini alamamıştır. İşte, Birinci Dünya Savaşından sonra Türk milletine reva görülen muamele, yüzyıllardan beri beslene beslene bu kıvama gelmiş kindar bir zihniyetin eseri olmuştur.

Kuşaktan kuşağa böyle bir hava içinde yetişen Batılı bilginlerin, Türk tarihi üzerindeki araştırmalarında ne derecede objektif kalabileceklerini, elde ettikleri sonuçların ve kanaatların ne derecede gerçeğe uygun düşebileceğini takdirinize bırakırım. Elbette ki bunlardan aktarılan bilgiler de aynı nitelikte olmak gerekir. Bununla beraber onlar, tarihleri üzerinde araştırma yapmak zorunluğunu duyan Türk aydınlarına ilk rehber olmuşlardır. Bu bakımdan, çalışmalarını küçümsemek pek de doğru olmaz sanırım.

Bütün bunları derinden duyan ve sonuçlarına tanık olan Atatürk’ün, Türk tarihine eğilmesini ve Türk tarihinin gerçeklerini gün ışığına çıkarmak için zaman ve enerjisinin önemli bir kısmını sarf edişini, bir bakıma, yukarda kısaca anlatılan bu zihniyete karşı bir tepki, bir isyan olarak anlamak gerekir. Evet, gerçekler ana kaynaklara dayanılarak bütün çıplaklığı ile meydana çıkarılmalı idi ve bunu da ancak kendimiz yapabiliydik. Bu sayede çeşitli çevrelerde yerleşmiş olan yanlış kanaatlar düzeltilecek, peşin yargılar değişecek, Türk Milleti’nin yeni kuşakları, geçmişinin ihtişamı bilincine vararak, uygarlık dünyası önünde açık alınla ve nefes güvenle daha parlak bir geleceğe hazırlanacaktı. Herşeyden önce “biz ne idik?” sorunu çözümlenmeli idi ki, arkasından “biz ne olduk ve ne olacağız?” gibi sorunlar üzerinde düşünülebilirdi. Aynı zamanda Bağımsızlık savaşında kazanılan büyük askerî zafer, kültür alanında, gerçek bir tarih bilincinin yaratılması ile tamamlanacaktı. Gerçekte bir milletin büyüklüğü, uygarlık dünyasında yarattığı eserlerle ölçülebilirdi.

Böylece Atatürk, zamanının bağımsızlık savaşına ait kısmının tarihi demek olan Büyük Nutuk’u ile milletine ve bütün dünyaya, yaptıklarının hesabını verdikten bir yıl kadar sonra, Türk tarihinin

araştırılması işini sistemli bir şekilde ele aldı. Öyle anlaşılıyor ki, bu hareketin çıkış noktası, 1928 de Bayan Âfet tarafından ortaya atılan bir soru olmuştur : Bir Fransız okul kitabında Türklerin sarı ırktan ve ikinci derecede bir insan tipi olduğu yazılı idi; acaba bu doğru mu idi? İşte bunun üzerinedir ki Gazi, “hayır, olamaz, bunun üzerinde meşgul olalım” diyerek, yıllardan beri aydınlatılmasını gerekli bulduğu tarih ve özellikle Türk tarihi problemleri üzerinde ciddi çalışmalara başlanmıştır. Bunların başlıcaları : Türkiye'nin en eski halkı kimlerdir? Bu memlekette en eski uygarlık kimler tarafından ve nasıl kurulmuştur? Türklerin dünya tarihinde ve uygarlığında yerleri nedir? İslâm tarihinde Türklerin gerçek hüviyetleri ve rolleri ne olmuştur? gibi sorunlardı.

Hemen arkasından kurduğu bir kitaplık ve Türk Tarihi Tetkik Encümeni –ki bu, Kurumumuzun ilk adıdır– bu sorunların aydınlanmasını sağlayacaktı. Bu amaçla memleketin tarih ile uğraşan tanınmış kişilerini yanına topladı ve onlarla birlikte kendisi yorulmadan çalıştı durdu. O günlerin umut ve heyecan dolu havasını yaşayan, beraber teneffüs eden, çalışmalara katılan mutlu kişilerden bazıları şu anda aramızda bulunmaktadır. Anılarını zevk ve heyecanla dinlemekteyiz.

Atatürk'ün Türk tarihi üzerindeki çalışmalardan neler beklediğini gösteren bazı direktiflerini burada aynen söyleyeceğim :

“Büyük devletler kuran ecdadımız, büyük ve şumüllü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur. Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır”.

“Gelişigüzel bir eser vücuda getirerek hemen arkasından pişman olmaktansa hiçbir eser vücuda getirmemek yeğdir”.

“Tarih hayal mahsulü olamaz. Tarih yazarken gerçek olayları bulmaya çalışmalıyız. Eğer bunları bulamazsak bilinmezliği ve bu noktada bilgisizliğimizi itiraf etmekten çekinmeyelim”.

“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanı şaşkırtacak bir hal alır”.

Atatürk bilimsel çalışmalarda ana kaynaklara inmeğe özel bir önem vermiştir. Şuna inanmaktadır ki, gerçeğin bulunması başkalarından aktarmalar yapmak suretiyle değil, fakat ancak ana kaynaklara dayanmak suretiyle mümkündür. Taklitçiliğin, ya da aktar-

macılığın değil, orijinal olmanın esas olduğunu arkadaşlarına daima tekrarlamış durmuştur.

Bu çalışmaların bir sonucu, bilinen Türk Tarih Tezi'nin ortaya çıkması olmuştur. Bu tezi şöyle özetleyebiliriz: Türk Milleti'nin tarihi, şimdiye kadar tanıtılmak istendiği gibi yalnız Osmanlı tarihinden ibaret değildir. Türk'ün tarihi çok daha eskidir. Türk sarı ırktan değildir, Türkler beyaz ırktan insanlardır. Bugünkü yurdumuzun sahipleri, eski kültür kurucuları ile aynı vasıfları taşıyan insanlardır. Ortaasyalıların torunları olan bugünkü Türkler, dünya uygarlığını yaratan insanların soyundandırlar ve bu uygarlığa önemli katkılarda bulunmuşlardır. Dünya uygarlığı, insanlığın ortaklaşa malıdır.

Bu yıllar, bilimsel çalışmalar bakımından son derece hareketli geçiyordu. Gerçek anlamda bir millî rönesans demek olan bu hareketlerin en civcivli zamanında idi ki, Türk tarihi ile Türk dilini, yurdumuzun eski kültürlerini ve coğrafyasını bilimin son yöntemlerine göre araştırarak ve öğretecek bir yüksek öğretim kurumu olarak Tarih, Dil ve Coğrafya Fakültesi'nin kurulması hazırlıkları tamamlanıyordu. Öğrenim yapmak ve yetişip yurda döndüklerinde ilgili kurumlarda görev almak üzere Türk gençlerinin Batı ülkelerine gönderilmesi işine daha önceden başlanmıştı ve şimdi daha da hız veriliyordu.

Aynı çalışmaların başka bir sonucu da "Türk Tarihi'nin Anahatları" ve "Türklerin Medeniyete Hizmetleri" adları ile iki eserin meydana getirilmesi olmuştur. Her ikisinde de Türk tarihine ait çeşitli sorunlar üzerinde büyük bir titizlikle durulmuştur. Aynı ayrı uzmanlar tarafından kaleme alınan müsveddeler üzerinde uzun tartışmalar yapılmış, Gazi'nin kendisi de birlikte çalışarak kendi eliyle birtakım düzeltmeler yapmıştır.

Bir süre sonra Ortaokul ve Liselerde okutulmak üzere "Tarih" adı ile ve Ortaokullar için üç, Liseler için ise dört ciltlik olmak üzere bir eser daha yayınlanmıştır. Eser, yeni buluşlara dayanılarak ve yeni yeni görüşlere uygun olarak düzenlenmiş bir dünya ve Türk tarihi olup Atatürk'ün şahsen yakın ilgisi ile meydana çıkmış, hattâ bazı bölümleri esas itibarıyla kendi kaleminden çıkmıştır.

1937 tarihinde yabancı bilgilerin de katılmaları ile İstanbul'da toplanan İkinci Türk Tarih Kongresi'nde Türk Tarih Tezi, uzun tartışmaların konusu oldu ve esas bakımından tezin bilimsel nitelikte olduğu kabul olundu. Bundan sonra yapılan çalışmalarla, Türk tarihi

hakkında beslenen yanlış görüş ve kanaatların çoğunda olumlu değişiklikler elde edildi. Gerçekte bugün, Türk bilim adamlarının araştırmaları sayesinde bilim dünyasının Türk Tarihi tablosu, geniş ölçüde değişmiş bulunmaktadır. Bu hâl, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yayınlanan yabancı bilim eserlerinde göze çarpar bir şekilde kendini göstermektedir.

Türk Tarih Tezi, aynı zamanda, insanlık kültürünün, bütün dünya milletlerinin müşterek malı olduğu fikrini de kapsamakta idi. İlk medeniyetler belli mihraklardan dünyaya yayıldığına göre, zamanın ve coğrafi koşulların etkisi ile çeşitli bölgelerde nasıl bir şekil almış olursa olsunlar, bütün milletlerin, aslında ve başlangıçta ortak olan esasları vardır. İşte dünyamızın geleceğini bütün ulusların anlaşarak kardeşçe geçinmelerinde gören Atatürk, bu fikri esas alarak, zamanla ve çeşitli doğal, sosyal, dinsel etkenlerle birbirinden ayrılmış, bir birine düşman kesilmiş bulunan dünya ulusları arasında bir yakınlaşma, bir kardeşlik hayatı kurmanın mümkün olduğu kanısında bulunuyordu. Nasıl ki *Tarih*, kendi ulusuna gerçek benliğini bulmağa ve kimliğini ortaya koymağa hizmet etmiş idi, tıpkı bunun gibi, bütün dünya milletlerinin müşterek bir esasa dayandıklarını, insanlık kültüründe her birinin bir payı bulunduğunu da yine *Tarih* isbat ediyordu.

Atatürk'ün, gerek kendi ulusunun ve gerekse dünya milletlerinin yararına olarak *Tarih*'e verdiği değer ve önem, son nefesine kadar devam etmiştir. Ölüm döşeginde : "Tarih tezi olgunlaştı, onun üzerinde yürümek, durmadan çalışmak lâzımdır. Bazı imansızlar olabilir, bunlar yolkesenlere benzer; aldırmayınız!" diye bu yönde son direktifini veriyordu.

Ulu önderin bu sözleri, hepimiz için, ondan bize kalan büyük miraslardan biridir, ebedî vasiyetidir. Türk Tarih Kurumu mensupları olarak biz de O'nun yılmadan bu yolda yürümeğe ant içmiş mirasçularıyız.

Aziz dinleyenlerim,

Sözlerime son verirken, beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için hepinize şükran ve saygılarımı sunarım.